

FPRA11:5

Religionsfilosofi och estetik

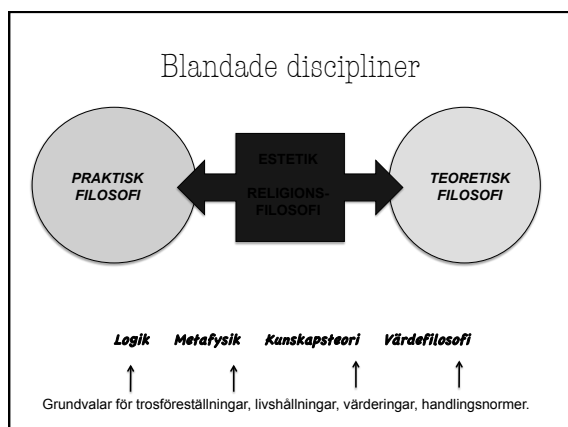
Introduktion

Hör religionsfilosofi och estetik ihop

RELIGION ANDLIGHET
KONST ESTETISKA VÄRDEN SMAK

- ✦ Känsloladdade, subjektiva och personliga fenomen
- ✦ Faktorer i social identitet, sammanhållning och exklusion
- ✦ Saknar omedelbar praktisk nytta
- ✦ Involverar upplevelser som är svåra/omöjliga att beskriva

Schema och upplägg

Mån 19/5 , kl 11-13	Introduktion/ <i>Estetik</i>
Tor 22/5 , kl 13-15	<i>Estetik</i>
Fre 23/5 , kl 13-15	<i>Estetik</i>
Mån 26/5 , kl 13-15	<i>Estetik</i>
Tis 27/5 , kl 11-13	<i>Religionsfilosofi</i>
Ons 28/5 , kl 13-15	<i>Religionsfilosofi</i>
Mån 2/6 , kl 11-13	<i>Religionsfilosofi</i>
Ons 4/6 , kl 13-15	<i>Religionsfilosofi</i>

OBS!
Akademisk kvart

Kurslitteratur

George Dickie: *Introduction to Aesthetics*

David Hume: *Om religion*

Finns att köpa på expeditionen!

Läses i urval
ca 190 s

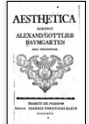
...estetik...

1

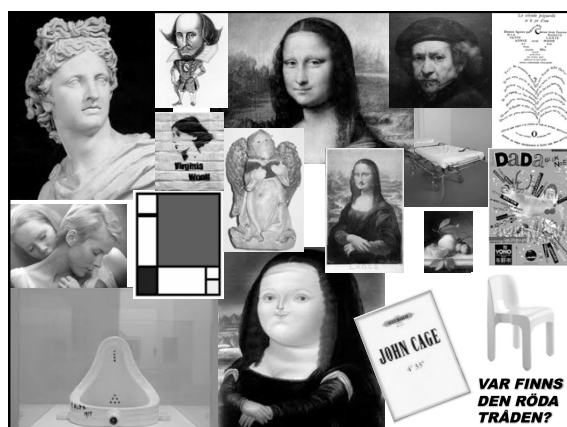
Ordet "estetik"

- Bildat på basis av grekiskans *aisthesis* = förmimelse.
- Myntades av den tyske filosofen Alexander Gottlieb von Baumgarten (1714-1762).
- Enligt Baumgarten skulle estetiken som filosofisk disciplin vara en *vetenskap om reglerna för förmimelser av det sköna inom olika konstarter.*

Estetikens områden

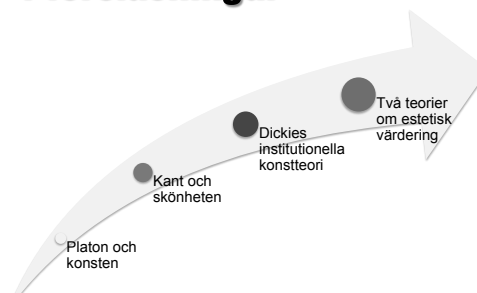
- 1 TEORI OM KONST**
Konstens natur, väsen, funktion, värde; expression, representation, symbolik, mening, tolkning. "Konstfilosofi" – *philosophy of art.*
- 2 TEORI OM SKÖNHET**
Estetiskt värde och estetisk värdering, i och utanför konsten ("det konstsköna" respektive "det natursköna"). Estetiska upplevelser. Den estetiska attityden.

VAR FINNS DEN RÖDA TRÄDEN?

Estetik

4 föreläsningar

- Platon och konsten
- Kant och skönheten
- Dickies institutionella konstteori
- Två teorier om estetisk värdering

Platon och konsten

Platons konster

Term: *techne* jfr teknik
= praktisk skicklighet baserat på kunnande, hantverk

Det finns många sorters *techne*:
läkekonst, ingenjörskonst, statskonst, krukmakarkonst, skeppsbyggarkonst, kokkonst osv.

Vissa former av *techne* är *produktiva* – någonting nytt skapas.
Dit hör bland annat musik, litteratur, måleri och skulptur – det som är konstarter i vår mening.

Mimetisk konst

Mimesis-teorin

Musik, måleri, skulptur, litteratur är mimetiska konster.

Mimesis = efterbildning, imitation, kopiering

- Musik efterbildar känslor.
- Måleri och skulptur efterbildar mänskliga gestalter, scenerier m.m.
- Litteratur, t.ex. drama, efterbildar mänskligt tal och handlande.

Platon hade en negativ syn på mimetisk konst

VARFÖR?

1. **Metafysiskt argument**
2. **Kunskapsteoretiskt argument**
3. **Moraliskt argument**

"Den efterbildande konsten är (...) dålig i sig, har dåligt sällskap och bär dåliga frukter".
PLATON, *Staten* 603

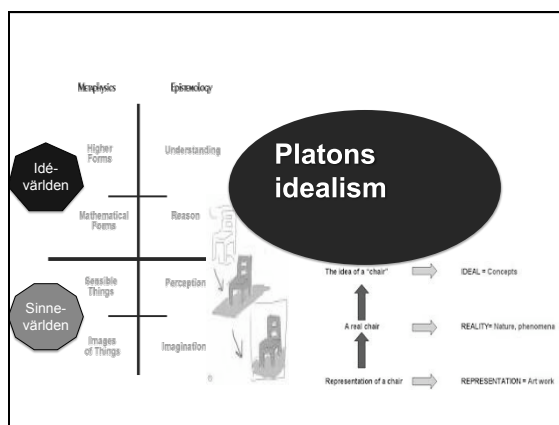
1. Det metafysiska argumentet

Förutsätter Platons idélära

- Distinktion idévärld – sinnevärld
- Idéer (abstrakta entiteter) – sinnligt förnimbara (konkreta) ting
- Idéer är fullkomliga och har den högsta graden av verklighet
- Sinnevärdens ting efterbildar och har del i idéerna, men på ett ofullkomligt sätt, och har en lägre grad av verklighet.

Sinnevärdens ting är ofullständiga, mer eller mindre dåliga "kopior" av idéerna!

ARGUMENTET Mimetiska konstverk är ofullständiga kopior av sinnevärdens fenomen, vilka i sin tur är ofullständiga kopior av fullkomliga idéer. Mimetiska konstverk är blott och bart "andrahandskopior" och som sådana metafysiskt suspekta, med en ytterligt låg grad av verklighet.

Joseph Kosuth, *One and Three Chairs*

Vi har således tre olika soffor: den ena är den som utgöres av själva soffans väsen; om denna kan vi väl säga, tänker jag, att gud har gjort den...

Och en annan är den som snickaren gjort.

Och en tredje är gjord av målaren, inte sant?

... en efterbildare, som är tre led avlägsen från det sanna väsendet.

PLATON, *Staten* 598

2. Det kunskapsteoretiska argumentet

Eftersom den mimetiska konsten blott och bart är en illusion, så kan den **inte vara någon källa till insikter eller riktiga uppfattningar.**

Konstnären har inte "någon nämnvärd kunskap om det som han efterbildar" – det konstnärliga skapandet är egentligen bara en "lek och ej allvar". (*Staten* 600)

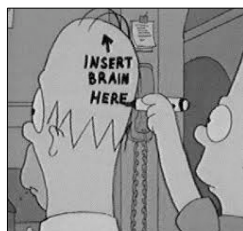

Sjung, o gudinna, om vreden som brann hos peliden Akilles

- ❖ Tyvärr är det så att konstnärer – i synnerhet diktare, i synnerhet Homeros – uppför sig som om de vore auktoriteter inom de områden som de behandlar i sin konst: krig, staters styrelse, barnuppfostran etc.
- ❖ Läsare, åhörare, åskådare låter sig vilseledas och tror att konstnärerna besitter visdomar som deras konst förmedlar.
- ❖ De blir förförda av de konstnärliga medlens "naturliga tjuvskräft", t.ex. meter, rytm och harmoni.

Från Homeros till Homer Simpson?

Konsten är dum och leder till fördumning

3. Det moraliska argumentet

Den mimetiska konsten är moraliskt skadlig. Den har en makt "att fördärva även de rättskaffens människorna".

- (a) Konsten, särskilt den litterära, skildrar människor (eller gudar) som är olämpliga förebilder, vilket uppmuntrar till olämpliga beteenden (måttlöshet)
- (b) Konsten väcker häftiga känslor, som leder till skadliga handlingar (t.ex. våld, uppror)

Dionysos som förebild?

Uppmuntrar till måttlöst osedliga beteenden – fylla och orgier

MEDEA – en hämndlysten, hysterisk kvinna som, förskjuten av sin man, drar upp i bergen och mördar deras barn

VILKA KÄNSLOR VÄCKER INTE DETTA HOS KVINNOR SOM SER EURIPIDES' SKÅDESPEL!

Vad göra?

Censur!

Statlig kontroll över de mimetiska konsterna

- Förhindra att sådant produceras/visas som är skadligt.
- Uppmuntra/understödja skapandet av verk som är moraliskt uppbyggliga – som visar lämpliga förebilder och/eller väcker lämpliga känslor
- Konstnärer som inte samarbetar skall "vänligen men bestämt" ledsagas till landets gränser och landsförvisas.

Ingående kontroll i idealstaten

Exemplet musik

Typer av instrument 3

I stan: lyra, cittra

"Och på landsbygden må herdarna ha sina pipor".

finner sig i vad som sker"

Rytmer 2

"de som är uttryck för ett måttfullt och modigt liv"

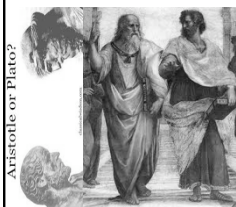
Typer av melodier 2

"den som återger och efterbildar rösten hos en modig man, då han befinner sig i strid" OCH den som framställer honom när han "uppträder med måtta och sans och

"Nåväl, låt oss då avsluta vår rensningsprocess..."

Platon och Aristoteles snackar känslor

➤ **PLATON** Känslor bör kontrolleras i möjligaste mån och helst inte få ett utlopp.

➤ **ARISTOTELES** Känslor måste få ett utlopp för den själsliga harmonins skull. Annars brister alla fördämningar och kaos hotar.

Aristoteles: **Konsten** – en möjlighet att ge känslorna ett säkert utlopp

Poetiken eller *Om diktkonsten*

T.ex. tragiska skådespel

En välskriven tragedi är utformad för att väcka känslor av medlidande och fruktan

Genom att följa med i intrigens narrativa process blir åskådaren "renad" – *katharsis*

